

קאימנא, שלא אעמוד בד' אמות דילך שלך, משמע. ואין בדבריו נדר.

וכיון שיש להסתפק במשמעות לשונו, האם היא לשון נדר או לשון שאינה נדר, היא נחשבת ל"יד שאינו מוכיח", ולדעת שמואל — ידים שאינן מוכיחות, אינן ידים! (2)

הווינן בה: לימא, האם לאור דברי שמואל אלו יש לנו לומר, כי קסבר שמואל ש"ידיים שאין מוכיחות" — לא הווינן ידים!

דהיינו, כל דיבור חלקי, שאינו מוכיח את כוונתו בדיבור הזה, אינו נחשב ל"יד".

אלא, עליו לומר דיבור, אפילו חלקי, שיוכיח הדיבור עצמו מה היא כוונתו בדיבורו.

ומשינין: אין, אכן, כך סובר שמואל.

כי שמואל מוקים לה מעמיד למתניתין — כרבי יהודה.

דאמר: ידים שאין מוכיחות — לא הווינן ידים.

ומביאה הגמרא משנה, ובה מחלוקת חכמים ורבי יהודה, בענין "יד שאינו מוכיח" בנוסח הגט של אשה, ומשווה את דין "יד שאינו מוכיח" בגט, לדין "יד שאינו מוכיח" בנדרים. (1)

דתנן במסכת גיטין [פה א]: גופו של הנוסח של לשון הגט:

"הרי את מותרת לכל אדם".

והיינו, לדעת חכמים, די בנוסח הזה הנכתב

2. הקדמה לסוגיית ידים שאינן מוכיחות:

א. נחלקו הר"ן והרא"ש מהו "יד שאינו מוכיח".

לדעת הר"ן, לשון הניתנת להתפרש לשני צדדים באופן שוה, הרי היא יד מוכיח.

ואילו לדעת הרא"ש רק כאשר יש יותר הוכחה לצד אחד, נחשב הצד הזה ליד מוכיח.

ב. נחלקו רבותינו הראשונים והאחרונים, האם הוכחה מנסיבות הענין, בלי שתהיה הוכחה מהלשון עצמו, עושה את היד ליד מוכיח. עיין ביאור השיטות בתשובה כז שבסוף אבני מילואים.

ג. יד שאינו מוכיח, משמעותו היא דיבור חלקי, שאינו מוכיח את הדבר עצמו היות שהוא דיבור חלקי.

אך אם אומר אדם דיבור שלם, אך ניתן לפרש את דיבורו המלא בשני אופנים, בזה נאמר הכלל "סתם נדרים להחמיר, ופירושם להקל", ויכול אדם לפרש דבריו אם הם לאיסור או להיתר.

והגרי"ז [חידושים לנויר ג א] מבאר, שנחלקו הרמב"ם והתוס', באם אמר דיבור מלא "הריני מסלסל", אם מדין יד הוא נעשה נזיר, כי זו היא משמעות דבריו, או שזה דיבור מלא של נזיר עצמו.

ד. דין "יד" נאמר בכל מקום שדיבורו של אדם קובע, ולא דוקא בנדרים. ולדברי המאירי [להלן ו ב] לא נאמר דין יד במקח וממכר! ופשוט לו למאירי שאין היד מועיל במקח וממכר!

ה. נחלקו רבותינו האם משמעות היד היא שאנו מסיימים את דבריו, כאילו אמר את כל הדיבור, או שמשמעות יד היא שמספיק בדיבור חלקי, ואין צורך בדיבור מלא.

1. בנוסח המלא של הגט צריך לציין במפורש, בין השאר, שתי נקודות:

א. הבעל מגרש את אשתו בגט הזה.

זאת, כדי להבהיר שהוא אינו מגרש אותה

לא הויין ידים, היא מחלוקת עקרונית, ולכן, גם בידיים שאינן מוכיחות בנדר הם יחלקו, אם הויין ידים או לא.

והעמיד שמואל את משנתנו כרבי יהודה.

ולכן אמר שמואל: רק אם יוסיף הנודר ללשון "מודרני ממך" את המילים "שאינו אוכל לך", הוא יאסר בנדר, כי אז יהיה לשון זה "יד מוכיח" שכוונתו לאסור על עצמו בנדר את מאכליו של חברו.

אך אם רק יאמר "מודרני ממך", שהיא יד שאינה מוכיח, היות ואפשר גם לפרש את כוונתו שהוא לא ידבר עמו, הוא לא יאסר, וכשיטת רבי יהודה.

והוינן בה: **אמאי דחיק שמואל לאוקומה** להעמיד למתניתין כרבי יהודה ולא כרבנן?

לוקמה יעמידנה **כרבנן**, הסוברים שאף על גב דאין הגט נכתב בנוסח של ידים מוכיחות, די בהוכחה מהגט שיוצא מתחת ידה, שהוא גירשה בגט זה, ואין צורך שנוסח הגט עצמו יוכיח, והוא הדין כאן, די בכך שיאמר "מודרני ממך"?!?

אמר רבא: לשונה של מתניתין — קשיתה ליה לשמואל:

בגט, גם אם לא מצויין בגט שהבעל מגרש אותה בגט הזה ממנו.

כי על אף שלשון כזאת של גט אינה מוכיחה, כשלעצמה, שהבעל מגרש אותה ממנו בגט זה, שהרי לא נאמר בגט אלא "הרי את מותרת לכל אדם", ולא נאמר בו במפורש כי הוא זה שמגרש אותה ממנו בגט הזה, והלשון הזאת היא בגדר "יד שאינה מוכיח", בכל זאת לדעת חכמים, די בלשון שכזאת לגרש בה, היות והגט היוצא מתחת ידה, הוא עצמו הראיה שהגט הזה ניתן לה ממנה לצורך גירושה ממנו (כי אין אדם נותן כתב שכזה לאשתו לולי שהוא מגרשה בו).

רבי יהודה אומר: צריך שיהא כתוב בנוסח הגט לשון שתוכיח כי הבעל הוא זה שמגרשה בגט הזה, ואי אפשר להסתפק בהוכחה שהגט יוצא מתחת ידה.

ולכן, צריך גם להוסיף בנוסח הגט את הלשון הזאת:

"ודין [וזהו] דיהוי ליכי מינאי, שיהיה לך ממני — ספר תירובין, ספר גירושין, ואיגרת שבוקין, איגרת עזיבה [ממני].

והמחלוקת של רבי יהודה וחכמים בנוסח הגט אם ידים שאינן מוכיחות הויין ידים או

בעל פה, והגט שנותן לה אינו אלא שטר ראיה על הגירושין שנעשו בעל פה.

ב. הבעל מגרש את אשתו בגט - ממנו!

וצריך לכתוב זאת, כדי להבהיר שהוא מגרש אותה ממנו בגט הזה, ולא יוכל הבעל לטעון כי כלל לא גירשה ממנו, אלא רק שיטה בה, ונתן לה את הגט בתורת גירושין מחברו, שהוא דבר

חסר משמעות.

ואם לא ציין הבעל שתי נקודות אלו בנוסח הגט, אלא רק כתב בו "הרי את מותרת לכל אדם", נחלקו חכמים ורבי יהודה האם זה גט כשר.

והמחלוקת ביניהם, היא בשאלה: האם די בכך שנכתב בגט "הרי את מותרת לכל אדם",

מה נזירות היא ב"הפלאה", שצריך לקבל נזירות באופן "מופלא", מפורש וברור, ואי אפשר לקבל נזירות מסופקת, כגון אם אמר אדם, בראותו את חברו עובר לפניו, "הריני נזיר אם חברי נזיר", לא חלה נזירותו אפילו אם חברו נזיר, כי בשעה שקיבל את הנזירות הוא לא ידע אם חברו נזיר או לא, ולא היתה זאת נזירות מפורשת —

אף ידות נזירות צריכות להיות בהפלאה, שיהיה דיבורו מפורש ומוכח. ואם היד אינה מוכיחה, אין זו הפלאה.

וכיון שידות נדרים נלמדות בהיקש מידות נזירות, אין "יד שאינו מוכיח" בנדר נחשב ליד.

והוינן בה: לימא, האם יש לנו לומר שאבי ורבא בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן, קמיפלגי!

דתנן, גופו של גט: הרי את מותרת לכל אדם!

רבי יהודה אומר: צריך שיהא כתוב בו גם: ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פטורין ואיגרת שבוקין.

אביי דאמר כרבנן, ורבא דאמר כרבי יהודה!

ודוחה הגמרא, שלא נחלקו אביי ורבא בכך. אלא —

אמר לך אביי: אנא דאמרי — אפילו לרבי יהודה.

אמאי תאני, מדוע שנה התנא במשנה "שאני אוכל — לך", "שאני טועם — לך"?

ליתני "שאני אוכל" גרידא, או "שאני טועם" גרידא?!

אלא, שמע מינה, בעינן ידים מוכיחות. ולכן, אם אינו מוסיף את המילה "לך", כיון שלא מוכח מגוף הדיבור הזה שהוא אוסר עצמו במי שהוא דובר אליו, אין הוא נאסר בו, אם כי העובדה שהוא מדבר אליו, מוכיחה שהוא אוסר עצמו בו.

וכיון שהוכיח שמואל שמשנתנו כרבי יהודה היא, הסובר שידים שאינן מוכיחות הוינן ידים, הוא סבר כמותו, והעמיד את משנתנו באופן שתתאים לשיטת רבי יהודה, ולכן אמר שמואל: בכלן לא חל הנדר עד שיוסיף ויאמר "שאני אוכל לך".

איתמר: ידים שאין מוכיחות —

אביי אמר: הוויין ידים.

ורבא אמר: לא הוויין ידים.

אמר רבא: רבי אידי אסברה לי, הסביר לי מקורו של ענין זה.

כי אמר קרא [במדבר ו]: "נזיר להזיר לי".

מקיש הכתוב ידות נזירות [הנלמדות לעיל ג א] מ"להזיר" — לנזירות מפורשת.

ולמדנו מההיקש:

"יד שאינו מוכיח", וכפי שיבואר. או שיש צורך לכתוב בגט נוסח המוכיח מהלשון עצמו שהוא

ומדין "יד" נאמר שאין צורך בנוסח המלא של הגט, אלא מספיק נוסח חלקי, אף על פי שהוא

הגט היא לשון כריתות מוחלטת גם אם לא יהיה כתוב "מינאי".

אבל בעלמא, שאין את ההוכחה המוחלטת הזאת — **מי שמעת להו שידים שאינן מוכיחות הויין ידים!** (1)

מיתיבי לאביי הסובר שידים שאין מוכיחות הויין ידים, מברייתא:

דתניא: האומר "הרי הוא עלי", "הרי זה עלי" — **אסור, מפני שהוא יד לקרבן.**

ומדייקת הגמרא: **טעמא דאמר "עלי" — הוא דאסור. אבל אם לא אמר "עלי", אלא "הרי הוא" בלבד — לא הוי נדר כיון שהוא יד שאינו מוכיח!**

תיובתא דאביי!

אמר לך אביי: בלא אמר עלי אין זה יד כלל, ולכן אינו נאסר.

אך הר"ן כתב שאין צורך להגיה את דברי רבא, אלא אפשר להשאירם כמות שהם, לפי שאכן הלשון הזאת כשלעצמה היא יד שאינו מוכיח, שאין יודעים ממנה כי הוא המגרשה בגט זה, אלא שבגט, כיון שאין אדם מגרש את אשת חברו, הענין עצמו מוכיח שהוא המגרשה בגט זה.

אלא שהמוהרי"ט בתשובותיו סימן קלח הביא מדברי הר"ן הללו, ראיה לשיטתו שיד מוכיח היא רק כשהדיבור עצמו מוכיח, ולא כאשר יש הוכחה לדיבור מצד אחר.

ותמה עליו האבני מילואים [בתשובות סימן כז], שאדרבה, מדברי הר"ן מוכח שגם ראיה מהענין עצמו מועילה, ואין צורך שהלשון בלבד תוכיח!

כי **עד כאן לא קאמר רבי יהודה דבעינן ידים מוכיחות — אלא גבי גט**, היות דבעינן "כריתות", שיהא הגט עצמו כורת, ולא תהיה הכריתות תלויה בהוכחה שאינה כתובה בגט.

ולכא ל"כריתות" בגט הזה, כיון שלא נכתב בו אלא "הרי את מותרת לכל אדם", שאינו לשון של כריתות מוחלטת, כי אין לשון הגט מוכיח שהוא המגרש וכי בגט הזה הוא מגרש.

אבל בעלמא, שאין צורך ב"כריתות" — **מי שמעת ליה** לרבי יהודה שהלשון עצמה צריכה להוכיח, ולא די בהוכחה מעצם הענין!?

ורבא אמר: אנא דאמרי — אפילו לרבנן.

עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות — אלא גבי גט היות דאין אדם מגרש את אשת חברו. ולכן הלשון של

א-1

מגרש את אשתו בגט הזה.

והטעם ש"הרי את מותרת לכל אדם" בלבד נחשב "יד שאינו מוכיח", הוא משום שלא מוכח מהלשון עצמו שהבעל מגרש את האשה בגט הזה. אלא רק העובדה שהאשה מוציאה את הגט שכתב לה בעלה היא המוכיחה, עובדתית, כי בעלה גירשה בגט זה. כי לולי שהיה בעלה מגרשה בגט הזה, הוא לא היה נותן לה אותו, ולא היה יוצא הגט הזה מתחת ידה.

1. כתב הר"ן שהרשב"א מתקן את לשון הגמרא, כי רבא לא אמר שבגט לא צריך לרבנן ידים מוכיחות, אלא יש לגרוס שהידים הללו הויין ידים מוכיחות, לפי שאין אדם מגרש את אשת חברו.